

עין משפט נר מצוה

ד א מיי פֿיב מה' ערנין הלום:

ה ב מיי שס הלכה ה': ו ג מיי פיו מהל' צרסות הל"ד וע"ש כתיב טושיע ארחי פי קבץ ספיף א':

ז ד מיי פֿיד מהל' תפילין הל"ב טושיע ארחי פי כ טפי ה': ח ה מיי פֿיב מהל' מנינה הלכה א':

ט ו מיי פֿיד מהל' יטות וחלצה הלנו": טושיע ארעי' סימן קטנו טפי לה':

י ז מיי פֿיב מהל' ערכין הלכה ג':

תורה אור השלם

1. ותגבה על פלששים אשר בשר תמורדם בשדם ודומת סוסים ודומים: יחזקאל כג כ 2. ויהי לה לאות על ירך ולזכרון בין עיניך למען תהיה תורה זו בפיך כי ביד חזקה דוראך זו ממזקרים:

שמות יט ג 3. ונגשה ויבמות אליו לשני חוקנים ויהי צה נעלו מעל רגלי וירדק בפריו ויגנהה ואמרנה ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו:

דברים כח ט

הנהגות הב"ח

(א) גמ' הלא ודאי הא המדוהו:

גליון הש"ם

מתני' וזו חזרה עי' ונחמס דף ע"ב ע"ש תוס' ד"ה הלל:

מוסף רש"י

קבורות. אכל אלהי שמועו ונלגו" (יבכרי' (שורביו צה). רגילים. שלג רגלים תמות (יבמות 40). פרט לבעלי קבין. נשחמתי רגליהם נמו קץ קטן נסוף שוקן וטמנין צ מושי וסומן סוף שוקן עליו (גמ' ג.) שטמנין מן האלה. אלמא שוק לגל רגל הוא (יבמות 88). מעל רגלו. נשטמט מדבר שהוא על רגלו. מדלג כתיב וחלצה נעלו וסומן סוף שוקן ממתי' דקא מכשר מן הארסיטה ולמטת. האי איסתוריא. קביל"א המפקקת בין שוק לגלג. עד ארעא נחית. ואין עוד פרק אלא למטה הימה הנקב (88). כל דבהדי כרעא. ויהי ועומד למול קר הרגל. לאו מעל הוא וכרעא דמי (88).

שינויי נוסחאות

א) ורחבו מהו ישיבתו מהו משמעו ענין מהו היקפי' מהו (ש"ס). ב) נוספתא ידו לחובה. ג) שאומדן בשר גידיון ועצמות ימורו (ש"ס). ד) קבין דאורייתא פרט לבעלי קבין גמדיים (ש"ס). ט) רגלו ונמנה הלל' (ש"ס). ז) שוק יד ונמנה הוא שוק כלל (ש"ס). ח) הוא אלא א"כ (ש"ס). וכה' בהנחות דיי פיק. (ח) ויני. ק"א ואת"ל שבת ביני וביני אמר (ש"ס). ט) שנחקר וברלו ונשמיר (ש"ס). י) ואמר אה"כ דמי (ש"ס). יא) מל בעי מו (ש"ס). יב) גידיון ועצמות כשמתן וימנה תמור נמחקן (ש"ס). יג) שנתמנה דקדום נותן לתוך הימס (ש"ס). יד) ג"א היינו דמשערים כאילו הוה נחקר ששוקל יתור וכו' (ש"ס). טו) וכו היכי דקא (ש"ס). טז) רגל מן הארכובה קיטע די עברו של תבירו ומוק שדה (עברו) [חברו]. דקאמר התם אמר רבא אין שמין לפרה בפני עצמה ולולד בפני עצמו אלא שמין לולד אגב הפרה וכו' וכן אתה מוצא בקיטע די עברו של חברו וכן אתה מוצא במוק שדה של חבריו, וכבבא

יט:

ושוקל בשר חמור גידים ועצמות ונותן לתוכה עד שתתמלא. ותימה לר' אלחנן כיון דשקל ככר בשר חמור כנגד משקל ידו אלמאי נותן עוד בשר חמור בחצית והיה נראה לו דה"פ דשוקל בשר גידיון יב) חמור כשמתן בשר לתוך המים עד שתתמלא יב) ונותן קודם לתוך המים הבשר עד שתתמלא

החצית ואה"כ שוקל כנגד ידו ואני

מלמאי בשר ר"י דוקא נקט שוקל מעיקרל גוף ואה"כ מכניס אלל מכנים מעיקרל לא לפי שהמים נבלעים בבשר ומכנידים אותו יותר מדאי מיד האדם שחי נושא עצמו ותיא' קליל ממימלא ודומק הוא לומר ששוקלן בשר חמור כנגד היד יד) אם הוא נחמק ששוקל יותק משהיה מחובר לגוף לגמרי: רגלים פרט אבעאי קבין. הקשה רבינו אלחנן היכי משמע מהכא דרגל קרי עד האיסתוריא ודילמא היינו טעמא שאינו יכול לישען עליו ואפי' קרית

נמי רגל עד הארכובה וכו' קא ממעטינן נמי בחגיגה פ"ק (דף ג. וסס) חיגר וסומא מפני שאינו יכול לילך ולישען בלי מקל ומיךך דהתם בחגיגה איכא שני דרשות מרגלים דחדל דריש חיגר וסומא מטעם שאין יכולין לילך ולישען בלא שום דבר אע"פ שיש להם רגל וצחדל דריש רגלים פרט לבעלי קבין מטעם שאין לו רגל ט) ו: **חלצה**. ח"ו שנחמכה הרגל ונשמיר מעט מן הארכובה ולמטה חלילתה כשירה ל' רש"י. ולא כשירה שהרי ציבומת (דף קג. וסס) אמר דאפי' חללה למי' ע שנהפכה רגלו חלילתה פסולה לכך כריך דלפרש דממילא כהא מקשרי הרלוועת של הנענייה שאס קשין מהארכובה ולמטה כשרה דהוי ספיר וחללה נעלו מעל רגלו אבל אם קשין למעלה חלילתו פסולה דאין זה מעל רגלו: **התם** גברא ויא' הוא. פירש"י שכבר נקטעה ידו ואפי' תחילת דמיושאומדין יט) ועתה כמה היה יפה] קודם לכן אין שמין אלל בזול שהרי רואין אותו מוולול וקשה לר"י על פירוש זה מאי שנא ב) מנודר הא רחמנא אמר כלא צנודר (שמות כה) ונתן פדיון נפשו שיש לו יתן כל דמיו ה"ג גבי מושק שאמר הכוזב לשום כל דמיו מןהשן ועוד קשה מאי היא דאמר לקמן ואידך פסיקא היינו הך פי' ששמין יד העצד כמי שאין לו אלל יד אחת והאחרת נפסקת היינו הך דאומד של מויקין אדרבה ללא היינו של מויקין דהא מויקין שיימינן פחות מכדי שריו כג) של חיים שהרי כשנקטעה ידו הוא נמאס אלל הכא גבי עצד אע"ג דידו אחת נפסקה מ"מ אלמלכת ידו אחת אלו שמין משלם וגברא בצינח הוא וגראה לר"י דהכי פי' אמר לו אביי מיי דמיי

התם גברא זילא הוא גבי מוקין שהרי כשנקטעה ידו הוא נמאס יתור משהיה לו יד ונקשר ולפיכך יש לו לשום לפי ושמין אותו כמו שהיתה ידו מוכתב ג) למלכות (אחר): א) דילמא שאני אומד דבי עשרה. דתניא דפ"ק דסנהדרין (דף טו. וסס) הקרקעות כו"מ] וכהן ואדם כיואל צהן משום דעשרה כהנים כתיבי צפרסה כדפירש"י והקשה רבינו אלחנן אלמאי אין לריך יתור מעשרה והא צית דין שקול הוא וכל מלמא דתלויא בצכברא לריך הכרע וכוכי נמי קרי ליה צית דין ואין צ"ד שקול מוסיפין עליהן עוד אחד צ"ד שקול מוסיפין עליהן (דף צ): ווע"ש תוס' מגילה כ"ג: ד"ה עשרה]: **אמדוהו**

אמיר דמי קלי מהו. מי צריך לאומדו עוד או אינו צריך: שאני אומדנא דבי עשרה. דבערכין צריך עשרה בני אדם לאומד דרעשרה כהנים כתובים בפרשה ואומד של מוקין בנ' בתי דיעין טירא: א) דילמא] שבח ביני ביני. [שום] משאמר בראשונה וצריך לשמוע עוד: (ג) נראה דל"ל והא דנקדקוש ידים וגרסא הוא עד הפרק הילכתא וכו'. (ב) נראה דלריך לאיין גמדים הך אמר לון כון פון אדם ועד התם קרי אשעי רגל. (ב) כנסהדרין שט: השערה,

האומר משקלי עלי פרק חמישי ערכין

רצני. עלי מהו מיי הוא משמע שרציט רוחצ דוגמתי או הוא משמע שרציט ארוך כמדת רצני: **היקופי מהו**. מיי יהיב שרציט נכסף וארוך כמדת היקפו או דילמא שרציט עב הקיפו בעי למיתב. **תיקו: אילג**. מרפק: **עד הארכובה**. ומכאן ולמעלה לא הוא רגל אלל ירך: **עד הפרק**. מקום חיבור הקף והזרוע. אלמא יד לא הוא אלל **עד הפרק** דהא יד כתיב בקרא ו': **לשון בני אדם**. קרוי יד עד האלל: **קיצור**. צדדו"ן בלע"ז בגובה הזרוע רחוק מן האלל מעט: **רגלים**. שלג רגלים בשהט ו': **פרט לנעלי קצין**. מיי שנחקר רגלו בפרק ראשון סמוך לשוקו וחוקק קצ מקבל כחיתין ונותן שוקו למוכה וקורין אשקנל"א שפטור מן האלה דלאין לו רגל. אלמא לא מייקר רגל אלל עד פרק א' שקורין קציל"א: **חלל**. למי שנחקר טו רגל ונשמיר צו קאת מן הארכובה ולמטה חלילתה כשירה. אלמא עד הארכובה הוא רגל ולימייד צרליה: **מעל רגלו**. משמע מה שעל רגלו דהיינו שוק עד הארכובה: **ש"מ**. מדלג חשיב שוק עד הארכובה מעל הרגל הוא דאי ס"ד למטה נמי פסיק

לא אמר כלום אלל א"כ אמר דבדר בשנשמה תלויא צה: **גב' אומד** של מוקין. כמו שאומדין קבין שקטעו לו תבירו ידו שמין אותו כעבד הנמכר בשוק כמה היה יפה קודם לכן וכמה הוא יפה עכשיו: **הסס גברא זילא הוא**. שכבר נקטעה ידו ואפי' תחילת דמיו שאומדין עתה כמה היה יפה קודם לכן אין נישומין אלל בזול שהרי רואין אותו מוולול: **אלל גברא שצינחא הוא**. ששתי ידיו שלמות וליךך לשום כמה הוא יפה עכשיו שקדיש דמיו וכמה הוא יפה אם יתכור ידיו: **ידו אחת מאי ניסו ואידך פסיקא**. כלומר למא הוא עושה מללכה צידו אחת שהאחרת קטועה היינו אומד של מוקין: **ידו מוכתבת** לרצו ראשון. שלא יעשה צה מללכה לרצו שני דהשחא שיימינן כגברא שצינח: **אמדוהו אומד** של מוקין. שחבל צו תבירו ואמדוהו כמה היה יפה וכמה הוא יפה: **ואמר ין דמי עלי**. ולא אמר ערכי עלי יא) מיבעי מו למישיימייה א) לא: **אומדנא דבי עשרה**. שהאומר דמי עלי נישום בעשרה דתתן פ"ק דסנהדרין (דף ג.) הקרקעות משעה וכהן ואדם כיואל צהן ואומד של מוקין צלשעה דתתן גזילות וחבלות צלשלה:

צחד

מציעא בפ' השואל (דף צט ע"ב) משמע דגבי הקדש אין דין שומת בית סאה באותה שדה, דקאמר התם אמר שמואל האי מגזול חביצא ג) וכו', מתקיף לה רב ביבי בר אבאי להדיית וכו', אמר רב הונא בריה דרב יהושע שמין בית סאה באותה שדה תנן, אלמא דבהקדש לא שרין דין שומת בית סאה באותה שדה ולהכי משלם חמשין, וגראה לי ודואי דבר הצריך שומא מדימין הקדש להדיית אבל דבר שאין צריך שומא אינו אלא יפוי כח של הקדש דמצרכינן ליה לישלם דמיס יפים ובחזיתו מקילינן בתשלומין ומייתר מעט דלרבר משומת בית סאה אפי"ש שאינו דומה לו. הראש"ש זיל: תוס' ד"ה ושוקל ב' ויתר טירא. גליון. ואפי"ש שבשר שנחתך מבעלי חיים הן יותר כבד ממשקל ידו המחבורת לגופו ברו דעת (תהנות) [הנדרן] אולינן ורבותנו לפי מה שיכול לשקול את ידו ואי אפשר לשקולה בענין אחר. הראש"ש זיל: ד"ה התם גברא ב' רואין אותו מוולול. וקשה דאי"כ הורעת כח מויקין דאינו משלם לו כל דברו, ויתר קשה וכו', הראש"ש זיל בגליון:

ואמר דמי קלי מהו. מי צריך לאומדו עוד או אינו צריך: שאני אומדנא דבי עשרה. דבערכין צריך עשרה בני אדם לאומד דרעשרה כהנים כתובים בפרשה ואומד של מוקין בנ' בתי דיעין טירא: א) דילמא] שבח ביני ביני. [שום] משאמר בראשונה וצריך לשמוע עוד:

מסורת הש"ס

א) [תוספתא פ"ג ה"ב], ב) תוספתא דריס פ"ב ע"ש [מולין קיד: ג] (גמדים ל: וס"ן), ד) מנחות לו. ערובין א"ה, ה) מגילה ג. ד. יבמות קג. נל] הענין, ו) יבמות קא, ג], ט) יבמות ק"ה, ט) נשם כג], ט) ונ"י תוס' מגילה ג. ד"ה מפעמיס ותוס' יבמות קג. ד"ה פרט ותוס' צבורות ו: ד"ה וטעם, י) וע"ש ציבומת דף קג ע"א דרש"י אלל לשטמו ז"ק,

	לעזי רש"י	
	ברדיו"ן. חלק הבשרני של הזרוע.	
	אשקנא"א [אשקנא] א. קב (של נכה-רגל).	
	קביל"א. קרסול.	

רבינו גרשום

[עד חצציל. היינו מרפיקין]: וכו' לרבר. שנמשל בשר חמור לבשר אדם [לפיכך אומדין בבשר חמור] כמה דאפשר. לשער בסימ ובאומד משערין: וביד קדי חצציל. למימרא דעד העציל קרי יד: עד הפרק. [עד מקום] שכלה פיסתו יד: בגמדים חלק אחר לשון בני אדם. ועד העציל קורין בני אדם יד: זו קיבורית. שקורין שורין אלמא דעד התם קרוי יד מדאורייתא: בגמדים חלק אחר לשון בני אדם. ועד העציל קורין יד היינו למעלה מקיבורת: אלועד הפרק חלכתא גמרי לה: [ויבובת. יינולו בלע"ז]: רגלים פרט לבעלי קבין. מה כחוביו שלג רגלים כלומר שמי שיש לו רגלים יעלה לגבל פרט למי שיש לו רגל של עץ והיינו קבין שחוקק כעין קב ומניח שוקו בו ואמאי שטור הוא עריין נשאר לו רגל עד הארכובה] דעד התם קרי [קאניש]: רגל: [מן הארכובה חליצתה כשרה. אלמא דעד הארכובה איקר רגל מן התורה]: מועל רגלו. שלמעלה מרגלו יכולה לחלוץ: [איסתוריא. שקורין קאנישלא]: עד ארעא נחית. ואין בו פסוק עד סוף העקב: ושוק מעל דמעל. שוק הוא עצם המפני עד הארכובה: [ח חומר בגמדים כעברקין]. שבבערכין אם אמר ערך ידו ועבר שיש לו שתי ידים ויתור מעבר שאין לו אלא אחת כמו שאומדים בגויקין]. כדאמרין גבי מוקין נוק כיצד קיטע את ידו וראים אותו כאילו הוא עבר נמכר בשוק כמה היה יפה וכמה הוא יפה. התם בגויקין: **גברא זילא**. שקטועה ידו הילכך שיימינן ליה [בגברא] זילא ששמין אותו כעבד קטוע כתיבן שקטוע הוא מוולול הוא ופוחתין דמיו: **הכא**. באומד דמי דיי [עלי]: **גברא שביחא הוא**. אדם שלם הוא אם ישימו אותו [כשתיבין] כמה הוא שוה שלם וכמה הוא שוה קטוע יעלו דמיו הרבה ככשיו כשעריין הוא שלם אבל אם ישימו אותו כאדם קטוע שהוא מוולול כמה שהוא שוה עכשיו וכמה שהוא שוה קודם לכן יפתחו דמיו של זה יותר כמה שישומו אותו בעצמו שהוא שלם וגמאז הקדש מפסיד: **אלא אמר אבאי אומיין**. אותו כאיש שלם כמה אדם רוצה בו: קיטשה אילימא דאיך [ידיו] פסוקה. קטועה היינו [הך] דאמר' בירשא אומד של מויקין: [אלא איך] ידו מוכתבת לרבו ראשון, שממכשרו רבו ראשון לשער ידו אחת שיעשה מלאכת רבו וכו' ועבר שלם הוא: [אמדוהו אומד של מויקין. כגון שחוקק ושמוהו:

^[1] נראה דל"ל והא דנקדקוש ידים וגרסא הוא עד הפרק הילכתא וכו'. (ב) נראה דלריך לאיין גמדים הך אמר לון כון פון אדם ועד התם קרי אשעי רגל

שיטה מקובצת

קידוש ידים ורגלים [בתוספתא] עד הפרק. מכאן קשה לפי הר"ר אפרים בפרק כל הבשר (חולין קו:) לחולין עד הפרק זהו מקום חיבור אצבעות לפיסת היד לתרומה עד הפרק זהו מקום חיבור היד והקנה לקידוש ידים ורגלים עד הפרק זהו מקום חיבור הקנה והזרוע א"כ אמר פרק הכא דא דאת אחת היא, אבל לפי רש"י נחא לחולין עד הפרק זהו קשר אמצעי של האצבעות לתרומה עד הפרק היינו מקום חיבור אצבעות [לפיסת היד] לקידוש ידים ורגלים עד הפרק היינו חיבור היד לקנה והשתא פריך שפיר הכא. תוס': אומר ש"ל מוקין. גליון. תימה דמשמע הכא דבהקדש שמין היד אגב הגוף כמו בגויקין, וקשה דהא דשמין בגויקין היד אגב הגוף היינו טעמא משום דכתיב בגויקין ובער בשדה אחר מלמד ששמין בית סאה באותה שדה [ובדאיא כתיב כז ע"ב], ובריש פרק שור שננה (דף מז ע"א) דמיני לוח להדיה קיטע די עברו של תבירו ומוק שדה (עברו) [חברו]. דקאמר התם אמר רבא אין שמין לפרה בפני עצמה ולולד בפני עצמו אלא שמין לולד אגב הפרה וכו' וכן אתה מוצא בקיטע די עברו של חברו וכן אתה מוצא במוק שדה של חבריו, וכבבא

^[2] ב' צ"ל לדיעות משלם יב' נכי חדא להקדש משלם תמיש וכו'.

